საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია

ქართული ენციკლოპედიის ი. აბაშიძის სახელობის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია

იტალია

იტალია, რომი

იტალია, (Italia), იტალიის რესპუბლიკა (La Republica Italiana), სახელმწიფო სამხრეთ ევროპაში, აპენინის ნახევარკუნძულზე, ხმელთაშუა ზღვის აუზის ცენტრალურ ნაწილში. ი-ს დას-ით აკრავს ლიგურიისა და ტირენის ზღვები, სამხრ-ით – იონიის, აღმ-ით – ადრიატიკის, დას-ით ესაზღვრება საფრანგეთი, ჩრდ.-აღმ-ით – სლოვენია, ჩრდ-ით – ავსტრია და შვეიცარია. ქორონიმი „იტალია" მომდინარეობს აპენინის ნახევარკუნძულზე ძვ. წ. II ათასწლეულიდან დასახლებული იტალიკური ტომების (ლათინების, საბინების, სამნიტების, ვოლსკების, უმბრიელების, საბელების და სხვ.) სახელწოდებიდან. ფართ. – 301,2 ათ.კმ², მოსახლ. – 61 მლნ. კაცი. (2017). დედაქალაქი – რომი, სახელმწ. ენა – იტალიური, ოფიც. კალენდარი – გრიგორიანული. საკანონმდებლო ხელისუფლება ეკუთვნის ორპალატიან პარლამენტს, მოქმედებს 1947 კონსტიტუცია, სახელმწიფოს მეთაურია პრეზიდენტი, რ-საც ირჩევს პარლამენტი 7 წლის ვადით. ფულის ერთეულია ევრო.

იტალია, რომი

რომის იმპერიის დაცემის შემდეგ ი-ში შეიჭრნენ გერმ. ტომები, რ-თა დომინაციის ეპოქაა V– VIII სს. პირველ ეტაპზე ყველაზე ძლიერი და გავლენიანი იყო ლანგობარდების სამეფო, შემდგომში ქვეყნის ტერიტორია მოექცა ფრანკთა იმპერიის შემადგენლობაში. 781 ფრანკთა იმპერიის ფარგლებში ჩამოყალიბდა ი-ის სამეფო, რ-ის მეფე გახდა კარლოს დიდის ვაჟიშვილი პიპინი. 843 ვერდენის

ხელშეკრულებამ ი. დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ აქცია, მაგრამ ქვეყნის განვითარების მრავალსაუკუნოვანი ტენდენცია იყო *პოლიტ.* დაქუცმაცებულობა და ერთიანი იტალიური სახელმწიფოს არარსებობა. *პოლიტ.* დაქუცმაცებულობის ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორი იყო 962-იდან „გერმანელი ერის საღვთო რომის იმპერიის" არსებობა, რ-ის შემადგენლობაშიც შედიოდა ჩრდ. და ცენტრ. ი-ის ტერიტორიები. ტერიტ. და *პოლიტ.* დაქუცმაცებულობას და გამუდმებულ ფეოდ. შინაომებს თან ერთვოდა უცხოელთა პერმანენტული ბატონობა. ქვეყნის ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი სხვადასხვა დროს ოკუპირებული იყო ესპანეთის (1559-იდან), ავსტრიის (1701-იდან) და საფრანგეთის (1814-მდე) მიერ. ი-ის ისტ. განვითარების პროცესში მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო 1720 სარდინიის (პიემონტის) სამეფოს შექმნა (სათავეში – სავოიის ეროვნ. დინასტია). სწორედ სარდინიის სამეფო ჩაუდგა სათავეში XVIII ს. დასასრულს დაწყებულ რისორჯიმენტოს – უცხოელ დამპყრობლებისაგან ქვეყნის ეროვნ. განთავისუფლებისა და ერთიანი იტალიური სახელმწიფოებრიობის აღდგენის პროცესს. რისორჯიმენტო წარმატებით დაგვირგვინდა 1870, როდესაც სავოიის დინასტიის ხელისუფლების ქვეშ (მეფე – ვიქტორ-ემანუელ II) მთელი ი. გაერთიანდა და ჩამოყალიბდა ი-ის ერთიანი კონსტიტუციური მონარქია, რ-იც 1946 რესპუბლიკური წყობით შეიცვალა.

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ა და ი-ის მრავალმხრივი ურთიერთობა საუკუნეების მიღმა იღებს სათავეს და რომის სახელმწიფოს ეპოქიდან დაწყებული თანამედროვეობის ჩათვლით მეტ-ნაკლები ინტენსიურობით გამოირჩევა. განვითარებული ფეოდალიზმის ეპოქასა და გვიანდელ შუა საუკუნეებში ამ ურთიერთობებმა არსებითად განსაზღვრეს კიდეც ერთიანი ქართ. მონარქიისა და ქართ. სამეფო-სამთავროების ევროპული ორიენტაცია.

შუა საუკუნეებში საქართველოს ურთიერთობა იტალიურ სამყაროსთან, ძირითადად, ვითარდებოდა რომის კათოლიკურ ეკლესიასთან და ვატიკანის მისიებთან კონტაქტების ხაზით (იხ. კათოლიკობა საქართველოში).

XIII–XV სს-ში ვენეციისა და გენუის ქალაქ-სახელმწიფოები მრავალრიცხოვანი ფლოტის წყალობით მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ხმელთაშუა და შავიზღვისპირეთის ეკონ. ცხოვრებაში. აღნიშნულ ეპოქას შავიზღვისპირეთში „იტალიური კოლონიზაციის" ხანასაც უწოდებენ, რადგანაც აქ ი-ის ქალაქ-სახელმწიფოების სავაჭრო ფაქტორიები (უცხოელი ვაჭრების ახალშენი) არსებობდა. XIII ს. 60-იანი წლებიდან საქართველოს შავი-ზღვისპირეთში გენუელები გამოჩნდნენ. საისტ. წყაროების მიხედვით, ისინი ცხოვრობდნენ ბათუმში, ფოთსა და ცხუმში. აღნიშნული ქალაქებიდან მათ თავიანთი სავაჭრო ფაქტორია მხოლოდ ცხუმში ჰქონდათ – ე. წ. „სებასტოპოლისის ფაქტორია", რ-იც საქართველოს ხე-ლისუფლების (დავით VIII) ნებართვით 1354 დააარსეს. გენუელთა ფაქტორიამ ცხუმში 1474-მდე, ანუ ოსმალთა მიერ ყირიმის დაპყრობამდე, იარსება. მას სათავეში კონსული ედგა, რ-იც სათანადო უფლებამოსილებას და რწმუნების სიგელს გენუის სენიორიის უხუცესთა საბჭოსაგან იღებდა. ქართველი ხელოსნებისა და ვაჭრებისაგან შემდგარი

პატარა კოლონია ფუნქციონირებდა ყირიმში არსებული გენუის ფაქტორიის – კაფას საქალაქო ციტადელში. ყოველწლიურად სებასტოპოლისის ფაქტორია საქართვ. ხელისუფლებას სავაჭრო ბრუნვის 2%-ის სახით 42 კგ ვერცხლს უხდიდა, რაც იმ დროისათვის 15 კგ ოქროს უდრიდა და მნიშვნელოვან თანხას წარმოადგენდა. ცნობილია ისიც, რომ საქართველოდან გატანილ აბრეშუმის ნედლეულს ამუშავებდნენ ი-ის ქ. ლუკაში – მეაბრეშუმეობის მაშინდელ მსოფლიო ცენტრში.

XVIII–XIX სს-ში მნიშვნელოვანი ძვრები მოხდა საქართველოსა და ი-ის საზ.-კულტ. ურთიერთობებში. XVIII ს. II ნახ-ში, რისორჯიმენტოს იდეურ-მსოფლმხედველობრივი მომზადების პერიოდში, ჩნდება ქართული თემატიკა იტალიურ ლიტ-რაში. ეს დაკავშირებულია ახალი იტალიური დრამატურგიის ფუძემდებლების – კარლო გოლდონისა (პიესა „მშვენიერი ქართველი ქალი") და კარლო გოცის (პიესა „გველქალა") სახელებთან. საქართველოში ჩამოდიოდნენ და აქ მოღვაწეობდნენ იტალიური კულტურისა და ხელოვნების თვალსაჩინო წარმომადგენლები. XIX ს. 40-იან წლებში თბილისის გიმნაზიაში ხატვის მასწავლებლად მუშაობდა იტალიელი მხატვარი და მოქანდაკე ჯ. კორადინი. სწორედ მან შექმნა გ. ერისთავის „გაყრის" ხელნაწერის ფერადი ილუსტრაციები ამ პიესის პირველი წარმოდგენის მონაწილეთა სურათებით. 1851 თბილისში დაარსდა იტალიური ოპერა, რითაც საქართველო იტალიური მუსიკალური კულტურის პოპულარიზაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცენტრი გახდა. 1853 იტალიურ ოპერაში ბალეტიც დაიდგა. 1874–76 საქართველოში იმყოფებოდა ცნობილი იტალიელი მხატვარი ლ. პრემაცი. მან დახატა ქართ. კულტურის მრავალი ძეგლი – გელათის მონასტე-რი, ვარძიის ძვ. მონასტერი და სამრეკლო, ზარზმა, ასევე თბილისის ქუჩები და უბნები.

ქართულ-იტალიური ლიტ. ურთიერთობების სფეროში თვალსაჩინო ადგილი უკავია - იტალიური მწერლობის კლასიკური ნიმუშების თარგმნას ქართულ ენაზე. XIX ს. 70–90-იან წლებში ითარგმნა და ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნდა დანტე ალიგიერის, ფ. პეტრარკას, ჯ. ბოკაჩოს, ვ. ბელინის, ლ. მერკანტინის, ვ. ალფიერის, პ. ჯაკომეტისა და სხვათა ქმნილებები. ეს თარგმანები ახალი სახეებით ამდიდრებდა ჩვენს ეროვნულ ლიტ--რას და ესთეტიკურ აზროვნებას. ამ მხრივ განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია იმხანად ფართოდ გავრცელებული „ვეფხისტყაოსნისა" და „ღვთაებრივი კომედიის" ეთიკურ-ესთეტიკური კონცეფციებისა და კოსმოგონიური სისტემების შედარების მეთოდი.

იტალიური რისორჯიმენტო მაშინდელი ქართული საზოგადოებრივი აზრისა და, ზოგადად, ეროვნული ცნობიერების განსაკუთრებული ინტერესის ობიექტს წარმოადგენდა. ი. ჭავჭავაძე, გ. წერეთელი, ნ. ნიკოლაძე, ს. მესხი და ქართული განმანათლებლური აზროვნების სხვა კორიფეები უაღრესი ყურადღებით ადევნებდნენ თვალყურს იტალიელი ერის განმათავისუფლებელი და გამაერთიანებელი მოძრაობის პერიპეტიებს, რისორჯიმენტოს პროცესში ეროვნ.-*პოლიტ.* და სოციალური მომენტების ურთიერთმიმართების, ასევე ლიბერალური და პროგრესულ-დემოკრატიული ნაკადების

თანაფარდობის თემატიკას. ქართველი მოღვაწეები განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდნენ „ივერიაში", „დროებაში", „ცისკარში", „ნაკადულში", „ჯეჯილში" რისორჯიმენტოს ბე ლადების – ჯ. მაძინის, ჯ. გარიბალდის, კ. კავურის, ვიქტორ-ემანუელ II-ის, ჩ. ბალბოსა და სხვ. ბიოგრაფიების აღწერას. „რისორჯიმენტოს ტიტანების" ცხოვრებისა და ბრძოლის ასახვით ისინი გამოხატავდნენ არა მხოლოდ თავიანთ სიყვარულსა და სიმპათიებს ი-ის ეროვნული გმირებისადმი, არამედ საკუთარ *პოლიტ.* ინტერესებსაც აფიქსირებდნენ რუსეთის იმპერიული ძალმომრეობის მიმართ, ასე ვთქვათ, „იტალიური საბურველის" ქვეშ.

რუსეთის ცარისტული იმპერიის დაშლისა და საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის (1918 წ. 26 მაისი) შემდეგ ორი ქვეყნის ურთიერთობის ისტორიაში თვისებრივად ახალი ეტაპი დაიწყო. I მსოფლიო ომის შემდგომ მიმდინარე პარიზის საზავო კონფერენციაზე, 1919 მარტში, „იტალიური საკითხის" განხილვის ფარგლებში, დაისვა საქართველოზე იტალიური მანდატის დაწესებისა და აქ ი-ის შეიარაღებული ძალების განლაგების საკითხი. პროექტი ი-ის მხარეს დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრმა დ. ლოიდ ჯორჯმა შესთავაზა ჯერ კიდევ 1915 წ. 26 აპრილის ლონდონის საიდუმლო შეთანხმებით ი-ისათვის გათვალისწინებულ ადრიატიკულ და ეგეოსურ ტერიტორიებზე უარის თქმის საკომპენსაციოდ.

ი-ის მეფეს, ვიქტორ-ემანუელ III-სა და პარიზის კონფერენციაზე ი-ის დელეგაციის მეთაურს, პრემიერ-მინისტრ ვ. ორლანდოს შორის 1919 წ. 16–24 მარტს გამართული საიდუმლო მიმოწერა ნათელს ჰფენს საქართველოთი ი-ის დაინტერესების ასპექტებს, რ-ებიც მოიცავდა სამხ.-სტრატ., საკომუნიკაციო და ეკონომიკურ-სანედლეულო სფეროებს. რომის *პოლიტ.* ელიტა განსაკუთრებულ ყურადღებას მიაპყრობდა მცირე აზია-კავკასიის სტრატეგიულ ხაზს, ჭიათურის მანგანუმს, ტყვარჩელის ქვანახშირის საბადოს, ასევე საქართველოს საკომუნიკაციო როლს ი-ის ახლო აღმოსავლეთთან ვაჭრობაში.

1919 წ. 22 მარტს ი-ის მთავრობამ მიიღო წინასწარი გადაწყვეტილება საქართველოში შეიარაღებული შენაერთების გაგზავნის შესახებ. გადაწყვეტილება ითვალისწინებდა თბილისში სამხ. მისიის მივლინებას, სამხ. ნაწილების მომზადებას საქართველოში დისლოცირებისათვის და ინგლისის უმაღლეს სარდლობასთან სამხ.-ტექ. ხასიათის კონსულტაციების გამართვას.

24 მარტს პარიზში ერთმანეთს შეხვდნენ ი-ისა და დიდი ბრიტანეთის არმიების გენ. შტაბების უფროსები – ა. დიაცი და ჰ. ვილსონი. კონფიდენციალურ შეხვედრაზე განიხილეს საქართველოსა და აზერბაიჯანში ინგლისის ჯარების იტალიური შენაერთებით შეცვლის პროცედურული საკითხები. განისაზღვრა იტალიური ჯარების დისლოკაციის წერტილები და ზონები, ასევე სამხ.-სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებული საკითხები.

1919 წ. 8 აპრილს დ. ლოიდ ჯორჯმა და ვ. ორლანდომ ხელი მოაწერეს ინგლის-იტალიის შესაბამის პოლიტიკურ შეთანხმებას, ხოლო 26 აპრილს პარიზის კონფერენციის „ოთხთა საბჭომ" დაამტკიცა ე. წ. „მინიმალური სქემა", რ-ის ერთ-ერთი მუხლი ითვალისწინებდა საქართველოსა და აზერბაიჯანზე იტალიური მანდატის დაწესებას. ამასთან, საქმე ეხებოდა არა კოლონიურ მანდატს, არამედ *პოლიტ.* სამანდატო პროტექტორატს ერთა ლიგის ზოგადი სამეურვეო-სამანდატო სისტემის ფარგლებში. ეს გარემოება კარგად ესმოდათ საქართველოს მთავრობასაც და პარიზის კონფერენციაზე აკრედიტებულ საქართველოს დელეგაციასაც. ამიტომაც იყო, რომ დელეგაციის მთავარი მრჩეველი ზ. ავალიშვილი იტალიურ მანდატს „თეთრ მანდატს" უწოდებდა, „შავი მანდატის", ანუ კოლონიურის საპირისპიროდ.

1919 წ. 9 მაისიდან 4 ივნისამდე საქართველოში იმყოფებოდა ი-ის სამხ.-*პოლიტ.* მისია გენ. შტაბის პოლკოვნიკის, მელკიადე გაბას მეთაურობით. მისია პერსონალურად შედგებოდა სხვადასხვა პროფესიის 90 წევრისაგან, რ-ებმაც შეხვედრები გამართეს ნ. ჟორდანიასთან, ე. გეგეჭკორთან, დამფუძნებელი კრების წევრებთან, საქართველოს სამხ. ელიტის წარმომადგენლებთან. პოლკოვნიკ გაბასა და საქართველოს სამხ. მინისტრის მოადგილეს, გენ. ა. გედევანიშვილს შორის გამართულ შეხვედრაზე შემუშავდა იტალიური სამხ. ძალების დისლოკაციის ოპერატიული ზონების სქემა. ესენი იყო – თბილისი, ქუთაისი, ფოთი, ბათუმი, სამტრედია, ლაგოდეხი, ახალციხე, ცალკეული სასაზღვრო მონაკვეთები, ასევე გაგრის ზონაში გენ. ა. დენიკინის ჯარებსა და ქართულ ჯარებს შორის არსებული სადემარკაციო ტერიტ. მდ. ბზიფსა და მდ. მეხადირს შორის.

ივნისის დამდეგს პოლკ. გაბა რომში დაბრუნდა და ი-ის მთავრობას წარუდგინა საქართველოში განლაგებისათვის გამიზნული სამხ. შენაერთების რაოდენობისა და შიდასაარმიო სტრუქტურის გეგმა. ამ გეგმის საფუძველზე ვ. ორლანდომ დაამტკიცა ი-ის საექსპედიციო კორპუსი – მე-12 საარმიო კორპუსი (ორი ქვეითი დივიზია და ალპურ მსროლელთა პოლკი) გენ. ჯ. პენელას სარდლობით. ივნისის შუა რიცხვებში კორპუსის ძირითადი ნაწილი უკვე გადასხმული იყო სამხ.-სატრანსპორტო ხომალდებში და საპორტო ქ. ტორონტოდან გასვლის ბრძანებას ელოდებოდა. ამავდროულად თბილისში ჩამოვიდა სავოიის პრინცი ედმონდი, რ-იც უნდა დანიშნულიყო საქართველოში ი-ის უმაღლეს კომისრად. მაგრამ 1919 წ. 23 ივნისს ი-ის პარლამენტმა უნდობლობის ვოტუმი გამოუცხადა ვ. ორლანდოს მთავრობას, რ-ის გადადგომის შემდეგ ახალი კაბინეტი ჩამოაყალიბა ფ. ნიტიმ. მან იმთავითვე გააუქმა საქართველოში ჯარების გაგზავნის გადაწყვეტილება, ხოლო 27 ივნისს უარი თქვა მანდატის მიღებაზე.

ფ. ნიტის მთავრობის ახალი „ქართული პოლიტიკის" მთავარი მიზეზი იყო „რუსეთის ფაქტორი". ამასთან, ი-ის მთავრობამ ანგარიში გაუწია არა მარტო მოსკოვის ბოლშევიკური რეჟიმის შესაძლო რეაქციას, არამედ თეთრგვარდიული მოძრაობისა და ძირითადი ანტიბოლშევიკური ცენტრების „ერთიანი და განუყოფელი რუსეთის" იდეას. ი-ის

სამხ. აქტივობის მიმართ მათი უაღრესად ნეგატიური დამოკიდებულება აშკარად გაცხადდა ადმირალ ა. კოლჩაკის 1919 წ. 4 ივნისის ნოტასა და გენ. ა. დენიკინთან სპეციალურად მივლინებულ გენ. ბასინიანოს და მარკიზ მედიჩის მისიებში. იტალიური სამხ.-*პოლიტ.* პროექტის ჩაშლის შემდეგ საქართველო-ი-ის ურთიერთობები სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირურთიერთობებისა და მეტ-ნაკლებად აქტიური დიპლომატიური პროცესის ფარგლებში მოექცა. 1919 შემოდგომაზე საქართველოში იმყოფებოდა ი-ის სამრეწვ.-ფინანსური ოლიგარქიის გავლენიანი წარმომადგენელი ა. კორსი. 8 სექტემბერს ნ. ჟორდანიას მთავრობისადმი წარდგენილ მემორანდუმში იგი ასაბუთებდა ორ ქვეყანას შორის ინტენსიური და ორმხრივ სასარგებლო სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირების განვითარების აუცილებლობას. ამ დროიდანვე ი-ში აქტიურ საქმიანობაში ჩაერთო საქართველოს ეკონ. მისია ნ. ჯაყელისა და ვ. ვოიტინსკის მონაწილეობით. 1919 ნოემბერში მისიამ მიაღწია შეთანხმებას ქ. ტურინის „სავაჭრო სახლთან" საქართველოს შეიარაღებული ძალების ამუნიციისათვის ქსოვილის შესყიდვის შესახებ. ამავე წლის დეკემბერში შეთანხმება დაიდო ქართული ბონების ემისიის ი-ში განხორციელების შესახებ.

1920 წ. 15 თებერვლიდან 21 მარტამდე საქართველოში იმყოფებოდა და სამთავრობო წრეებთან მოლაპარაკებებს აწარმოებდა ი-ის ეკონომიკურ-სამოქალაქო მისია სენატორ ე. კონტის ხელმძღვანელობით. მოლაპარაკებები ძირითადად ეხებოდა სავაჭრო და ფინანსურ საკითხებს. განიხილეს საქართველოსთვის იტალიური სამრეწველო, სასაქონლო და ფინანსური კრედიტების გამოყოფის შესაძლებლობა. 1920 თებერვალში ი-ის ცენტრალური ბანკის ინიციატივით და მისი ფინანსური ფონდის ბაზაზე თბილისში დაარსდა „იტალია-კავკასიის სადისკონტო ბანკი". მისმა საწესდებო კაპიტალმა 40 მლნ. ლირა შეადგინა. ბანკმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა საქართველოს ექსპორტ-იმპორტის საკრედიტო ბაზის შექმნაში. 1920 წ. 10 მარტს ი-ის მთავრობამ მიიღო გადაწყვეტილება საქართველოში თავისი წარმომადგენლობის სტატუსის შეცვლის შესახებ – გააუქმა სამხედრო მისია და ჩამოაყალიბა „იტალიის სამეფოს პოლიტიკური სააგენტო". ეს ფაქტი, ცხადია, ადასტურებდა საქართველოში ი-ის *პოლიტ.* და უფლებაუნარიანი წარმომადგენლობის ფორმირებას.

1920 ოქტომბრის შუა რიცხვებში საქართველოში ჩამოვიდა და მიწათმოქმედების სამინისტროსთან მოლაპარაკება გამართა იტალიელმა მრეწველმა ე. პოჯიმ. შეთანხმდნენ იტალიური ინვესტიციების ბაზაზე სამტრედიაში აბრეშუმის მრეწველობის საწარმოს ამუშავების თაობაზე.

საქართველოსა და ი-ის ეკონომიკური ურთიერთობების ისტორიაში ყველაზე მასშტაბური მოვლენა იყო ხელშეკრულება ტყვარჩელის ქვანახშირის აუზის კონცესიის შესახებ. მას 1920 წ. 11 ოქტომბერს რომში ხელი მოაწერეს საქართველოს ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრმა კ. კანდელაკმა, ი.-საქართველოს სადისკონტო ბანკის თავ-რემ რ. პოლიანიმ და იტალიური კონცერნ „ილვას" გენერალურმა დირექტორმა ჯ. ორლანდომ.

ი-მ განსაკუთრებული როლი შეასრულა საქართვ. დამოუკიდებლობის საერთაშ. დე იურე აღიარების დიპლ. პროცესის ორგანიზაციაში. 1920 წ. 30 აგვისტოს რომში ოფიც. ვიზიტით მყოფი საქართვ. საგარეო საქმეთა მინისტრი ე. გეგეჭკორი შეხვდა ი-ის პრემიერ-მინისტრ ჯ. ჯოლიტის და საგარეო საქმეთა მინისტრ კ. სფორცას. შეხვედრაზე ი-ის მხარემ თავის თავზე აიღო პარიზის კონფერენციის უმაღლესი საბჭოს წინაშე საქართველოს ფორმალურიურიდიული ცნობის საკითხის ინიციატივა. მართლაც, ი-მ აღნიშნული საკითხი დასვა 1921 წ. 24 იანვარს. 27 იანვარს ანტანტის უმაღლესმა საბჭომ მიიღო აქტი საქართვ. დამოუკიდებლობის დე იურე ცნობის შესახებ.

ი. ფაქტობრივად იყო პირველი სახელმწიფო, რ-მაც 27 იანვრის აქტის შემდეგ, უკვე 30 იანვარს შეცვალა საქართველოში თავისი ლეგაციის სტატუსი და შექმნა მუდმივი დიპლ. წარმომადგენლობა – საელჩო. ელჩად სრულუფლებიანი მინისტრისა და საგანგებო დესპანის რანგში დაინიშნა ცნობილი დიპლომატი ვ. ჩერუტი.

1921 თებერვალ-მარტის რუსეთსაქართველოს ომის, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართვ. დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციისა და ანექსიის შედეგად ორი ქვეყნის ურთიერთობას წერტილი დაესვა. 1922 აპრილიდან ასევე შეწყდა საქართვ. ემიგრანტული მთავრობის დიპლ. კონტაქტები ოფიც. რომთან.

ქართული ემიგრაციის ძირითადი წარმომადგენლობა საფრანგეთში განთავსდა, მაგრამ მისმა ნაწილმა, სხვა ქვეყნების გარდა, ი-შიც დაიდო ბინა. ი-ში ქართულ *პოლიტ.* ემიგრაციას საფუძველი ჩაუყარა ამ ქვეყანაში საქართველოს საელჩოს ყოფილმა პირველმა მდივანმა გ. მაჩაბელმა. წლების განმავლობაში აქ მოქმედებდნენ ქართული სამხ.-*პოლიტ.* ემიგრაციის ცალკეული ჯგუფები, რ-თა პროფესიული სტრუქტურა საკმაოდ დიფერენცირებული იყო „სამხედრო კავშირისა" და „თეთრი გიორგის" დაჯგუფებების განშტოებათა ჩათვლით.

1934–44 ი-ში ქართულ *პოლიტ.* ემიგრაციას მეთაურობდა (ესპანეთში გადასვლამდე) ევროპაში ბაგრატიონთა სამეფო სახლის უფროსი ირაკლი ბაგრატიონმუხრანელი. ის დაქორწინებული იყო გრაფ პასკუინის ასულზე, ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ი-ის არისტოკრატიულ ელიტასთან და ვიქტორ-ემანუელ III-ის ადმინისტრაციასთან. 1939 მან დააარსა რაინდული ორდენი – „მაცხოვრის კვართის ორდენი", ხოლო 1942 შექმნა „ქართველ ტრადიციონალისტთა კავშირი", საქართველოში კონსტიტუციური მონარქიის დამყარების პროგრამით.

ქართველი და იტალიელი ხალხების მრავალსაუკუნოვანი მეგობრული ურთიერთობების ისტორიაში ახალი ფურცელი გადაიშალა II მსოფლიო ომის წლებში. როგორც ცნობილია, ბ. მუსოლინის გადაყენებისა და დაპატიმრების შემდეგ ი-ის სათავეში მოსულმა ახალმა მთავრობამ გაწყვიტა კავშირი ფაშისტურ კოალიციასთან და ომიც გამოუცხადა მას. ამის

გამო 1943 სექტემბერში ცენტრ. და ჩრდ. ი-ში გერმანიის ჯარები შევიდნენ. დაიწყო ი-ის წინააღმდეგობის მოძრაობა ("რეზისტენცა"), რ-შიც აქტიურად მონაწილეობდნენ ფაშისტურ ტყვეობას თავდაღწეული ქართველი მეომრები. „იტალიის ეროვნული განთავისუფლების კომიტეტს" დაქვემდებარებული პარტიზანული შენაერთების შემადგენლობაში ისინი იტალიელთა გვერდით გმირულად იბრძოდნენ ფაშისტური ოკუპაციის წინააღმდეგ. ერთ-ერთ მათგანს – ფ. მოსულიშვილს სიკვდილის შემდეგ მიენიჭა ი-ის უმაღლესი ჯილდო – ოქროს მედალი „მხედრული მამაცობისათვის" (პრეზიდენტ ჯ. სარაგატის 1970 წ. 28 თებერვლის დეკრეტით), რაც ი-ის ეროვნული გმირის წოდებას ნიშნავს.

საბჭ. კავშირის დაშლისა და საქართვ. დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ ორი ქვეყნის ურ თიერთობის ისტორიაში მნიშვნელოვან პერიოდს ჩაეყარა საფუძველი. ი-მ საქართვე-ლოს დამოუკიდებლობა ოფიციალურად ცნო 1991 წ. 25 დეკემბერს. 1992 წ. 11 მაისს ხელმოწერილ იქნა საქართველო – ი-ის შეთანხმება დიპლ. ურთიერთობების დამყარების შესახებ და თბილისსა და რომში გაიხსნა საელჩოები. ორმხრივი ურთიერთობის სამართლებრივ ჩარჩოს ქმნის 1997 წ. 15 მაისის დეკლარაცია ურთიერთობების პრინციპების შესახებ და 2004 წ. 21 ნოემბრის ხელშეკრულება ეკონ. ურთიერთობების შე-სახებ. განვლილი ოცდახუთი წელიწადი აღინიშნა ინტენსიური და ორმხრივი სასარგებლო თანამშრომლობით *პოლიტ.*, სავაჭრო-ეკონ., საინვესტიციო, თავდაცვისა და უსაფრ-თხოების, სამეცნ.-კულტურულ (დღეისათვის ი-ში მოქმედ სამეცნ.-კვლევით კერებს შორის ყველაზე ძლიერია ბერგამოს, მილანისა და ვენეციის უნ-ტების ქართველოლოგიური ცენტრები), განათლებისა და ტურიზმის სფეროებში. ი. მტკიცედ უჭერს მხარს საქარ-თველოს ევროპულ არჩევანს, ამავე დროს, კონსტრუქციულად ეკიდება ჩვენი ქვეყნის ევროატლანტიკურ ინტეგრაციას და ნატოში გაწევრიანების ეტაპობრივ სტრატეგიას.

ლიტ.: უ ბ ი ლ ა ვ ა ე., იტალიური ჩანაწერები, თბ., 1997; ჯ ო ჯ უ ა დ., საქართველო-იტალიის ურთიერთობა 1919–1921 წლებში, თბ., 1997; О р л о в с к а я Н., Эхо Италии в Грузии, «Литературная Грузия», 1993, №2–3.

დ. ჯოჯუა